

Васіль Ткачоў

ХІТРЫ ДАЮК

Апавяданні

МІНСК
“МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА”
1975

Пісьмо

Уладзікаў брат — салдат. Служыць далёка на Поўначы, дзе лютуюць мяцеліцы і маразы. Не-не ды і прызнаецца брат у пісьме: «Мароз сёння — ой, вялікі! А мы ўсё роўна паедзем у поле вучыцца трапна страляць, бо салдаты марозу не баяцца».

З усяго пісьма Уладзіку асабліва запомніліся апошнія словы. Тады ён нічога не сказаў. А сам сабе падумаў: «Напішу брату пісьмо».

Ды вось бяда: не ўсе літары ведае хлопчык. Што ж рабіць? Аднак Уладзік знайшоў выйсце. Папрасіў памагчы сястру Іру. Яна згадзілася.

Прыбязыць Уладзік з дзіцячага садзіка — і за буквар. А сястрычка сядзе побач.

— Гэта «С». Пішацца вось так...

Уважліва назірае хлопчык за пяром, як выводзіць не знаёмую пакуль што яму літару.

— «А» пішацца так,— паказвае далей Іра.

— Я ўжо умею «А»,— гаворыць Уладзік.— Толькі вось гэту літару не ведаю...

— Гэта «Т»,— кажа сястрычка.— Яе вельмі лёгка напісаць...

У той дзень Уладзік вывеў на аркушы паперы яшчэ адно слова — «салдаты».

Пісьмо да брата атрымалася кароткае. Усяго некалькі слоў. Каб напісаць больш, у хлопчыка не хапіла часу. Вось што было ў пісьме: «Васіль, я таксама не баюся марозу. Як і салдаты». І падпісаўся — Уладзік. А ў самым нізе хлопчык намаляваў зорчку...

Ластаўкі над казармай

— Віць-віць-віць!

Над казармай праляцела ластаўка. Села на галінку высокай ліпы і зноў заспявала:

— Віць-віць...

Салдаты ўзнялі галовы. А ластаўка, нібы спалохаўшыся насцярожанасці воінаў, узвілася ў неба, і адтуль палілася на зямлю яе песня.

— Як цудоўна спявае! — усміхнуўся радавы Шакір Бахтыбаеў. — Добрую мелодыю выбрала сабе. У музыцы разбіраецца...

Салдаты пераглянуліся. А Бахтыбаеў акінуў позіркам таварышаў і ў роздуме сказаў:

— На Сырдар'і, дзе мой дом, раней я толькі на малюнках бачыў ластавак. Шкада, не жывуць яны ў нас.

Воінаў у пілотках з чырвонымі зорчкімі паклікаў камандзір узвода лейтэнант Тарасаў. Салдаты падбеглі да яго, пастроіліся ў адну шарэнгу.

— Можна стаяць вольна, — сказаў камандзір. — Я вось што хачу паведаміць... На вучэнні паедуць не ўсе. Старэйшыя ў гарадку застануцца. Да прыезду таварышаў яны павінны зрабіць рамонт казармы.

Сярод тых, хто не ехаў у поле на тактычныя заняткі, быў і Шакір Бахтыбаеў. Ён адразу ж успомніў пра ластаўку і спытаў у таварышаў:

— А як з гняздом? Нам жа трэба дах перакрываць, кроквы замяняць...

Хлопцы паціснулі плячамі: «Сапраўды, што ж рабіць з гняздом?»

А ластаўка то прылятала да сваіх дзетак, то зноў адпраўлялася на пошукі ежы.

Птушаняты бесклапотна шчабяталі ў гнязде. Маці прыносіла ежу — і яны смела высоўвалі з гнязда маленькія галоўкі. Апетыт у малых быў добры. Яны прагна з'ядалі ўсё: і мошак, і хлебныя крошкі...

Бахтыбаеў успомніў словы камандзіра ўзвода: «Работы шмат, а часу на рамонт не так многа. Трэба ўправіцца да прыезду воінаў у гарадок».

Словы камандзіра — загад. Ён абавязкова павінен быць выкананы.

Што ж рабіць? Гэтае пытанне хвалявала не аднаго Шакіра Бахтыбаева.

— Загубім птушыную сям'ю,— разважаў ён.— А птахі вось-вось павінны вылецець з гнязда...

Перад самым выездам у поле воіны падышлі да лейтэнанта Тарасава.

— Вазьміце і нас на тактычныя заняткі,— нясмела папрасіў Шакір.— Пакуль крылы не падужэюць у ластавак...

— А з рамонтам як? — здзіўлена паглядзеў на салдат камандзір.

— Управімся, таварыш лейтэнант, — ажывіўся Бахтыбаеў,—вось пабачыце — управімся! Хутка гняздо апусце, тады і пачнём рамантаваць казарму.

— Не паспееце...

Салдаты задумаліся.

— Я згодзен з вамі,— нечакана сказаў лейтэнант Тарасаў.— Схаджу да камбата. А вы малайцы, хлопцы!

— Схадзіце, таварыш лейтэнант,— павесялеў Шакір Бахтыбаеў.— А казарму адрамантуем! Усім узводам. У нядзелю, у вольны час працаваць будзем.

Праз некалькі дзён на палігон, дзе павышалі сваё баявое майстэрства воіны-мотастралкі, прыйшла ўсімі чаканая вестка: ластаўкі пакінулі гняздо.

Шакір Бахтыбаеў з сябрамі ў той жа дзень вярнуўся ў ваенны гарадок. Салдаты ўзяліся за работу.

А над казармай кружылі ластаўкі. Салдаты раз-пораз паглядалі ў неба. Можна, гэты іх былыя суседзі? Толькі хіба пазнаеш цяпер птушак, калі ўсе яны сталі дарослымі, усе аднолькава звонка дораць людзям сваю чароўную мелодыю:

— Віць-віць-віць...

Салдацкае слова

Мікітка бег са школы, калі на дарозе яго спыніў загадчык клуба Васіль Раманавіч.

— Пачакай! — гукнуў ён з ганка.— Дамоў спяшаешся?

— Ага.

— Вось табе аб'ява, прымацуй на сваёй вуліцы. Глядзі не згубі.

Хлопчык узяў з рук Васіля Раманавіча квадрацік тоўстай белай паперы і прачытаў: «Сёння ў клубе з канцэртаў мастацкай самадзейнасці выступяць нашы шэфы — воіны Савецкай Арміі. Пачатак а 7 гадзіне».

— Вось гэты здрава! — узрадаваўся Мікітка.— Салдаты прыедуць...

Ён прыбег дамоў, кінуў на лаўку партфель, дастаў з палічкі кнопкі — і на вуліцу. Хуценька прымацаваў ліст на дошцы аб'яў і, убачыўшы аднакласніцу, паклікаў яе:

— Ірынка! Хадзі сюды! Пачытай...

Прачытала дзяўчынка і таксама зарадавалася. А Мікітка нават крыкнуў два разы: «Ура!»

Калі ў вёску прыязджаюць салдаты, хлопчыкі не могуць уседзець дома. Ды і дзяўчынкі. Усе дзеці там, дзе і воіны. Ні на крок не адступаюць ад салдат, пра ўсё ім карціць спытаць, дазнацца.

Не аднойчы выступалі ўжо на сцэне ў іх клубе салдаты. Тлумна было ў такія вечары ў клубе. Мікітка звычайна ўладкоўваўся перад самай сцэнай і ўважліва сачыў за кожным рухам артыстаў. А салдаты з блакітнымі, як неба, пагонамі спявалі, танцавалі, чыталі вершы і байкі.

— І на гэты раз у іх будзе добрая праграма,— глянуў Мікітка на Ірынку.— Як ты думаеш?

Дзяўчынка паціснула плячамі.

— Не ведаю...

— Калі едуць зімой, у такі люты мароз, дык яшчэ лепшы канцэрт прывязуць, чым летам,— запэўніў Мікітка.

А мароз сапраўды быў моцны. Ртутны слупок застыў пад рысачкай 30°.

На другі дзень, калі павінен быў адбыцца канцэрт, узнялася завіруха. Замяло ўсе дарогі, вецер глуха выў у коміне. Боязна было паказвацца на вуліцу. Але Мікітка не вытрымаў і выбег. Сіверны вецер апёк твар.

— Не прыедуць салдаты,— бедаваў Мікітка.

Аднак у клуб набілася столькі людзей, што Мікітка ледзь-ледзь праціснуўся да свайго любімага месца. Усе чакалі, калі прыедуць салдаты.

Нехта з хлопчыкаў не вытрымаў і голасна сказаў:

— Не прыедуць, мабыць...

— Хто гэта так думае? — паглядзеў у залу са сцэны Васіль Раманавіч.— Ты, Мікітка?

Мікітка пакруціў галавой і бойка адказаў:

— Не, не я!

— Але некаторыя з вас так думаюць,— працягваў загадчык клуба.— Прыедуць салдаты. Ведаеце, якое салдацкае слова?

— Якое, Васіль Раманавіч?

— Цвёрдае, нібы сталь. Яму ніякія маразы не страшны. Яно і ў агні не гарыць, і ў вадзе не тоне... Прыедуць абавязкова салдаты. Чакайце, да пачатку яшчэ пятнаццаць хвілін...

— Чаго мы тут сядзім! — штурхануў Мікітку аднакласнік Віцька Клубок.— Пайшлі салдат сустракаць.

Толькі выбеглі хлопчыкі на вуліцу, як убачылі агеньчыкі на дарозе. Агеньчыкі большалі, пакалыхваліся, і вось ужо чуваць гул матораў.

— Едуць! — заскакалі ад радасці Мікітка з Віцькам.

— Едуць! Едуць!..— дружна падхапілі хлопцы, якія таксама высыпалі на ганак.

Канцэрт пачаўся, як было і аб'яўлена, а сёмай гадзіне.

Зямля Хатыні

Васіль — салдат. За выдатную службу камандзір адпусціў яго на некалькі дзён наведаць старых бацькоў. Дома работа заўсёды знойдзеца. Памог Васіль бацьку перакрыць хлеўчык, паправіць плот, нарэзаць на зіму дроў.

Да ад'езду заставалася тры дні, і Васіль хадзіў разам з калгаснікамі выбіраць бульбу.

Аднаго разу прыбеглі да Васіля суседскія хлапчукі Міхаська з Колем і кажучь:

— Дзядзька, паедзем з нашым класам у Хатынь.

— Паедзем,— згадзіўся Васіль.— Я даўно хацеў з'ездзіць, ды ўсё не ўдавалася.

— Тады збірайцеся хутчэй.

Па дарозе да школы, дзе стаяла машына, Міхаська спы таў у Васіля:

— Дзядзька, а з вашых сяброў-салдат быў хто ў Хатыні?

— Не, я першы.

Навошта распытваў пра гэта Міхаська, ні яго сябры, ні Васіль не здагадваліся.

Хатынь...

Вось яна, вёска, пра якую ведае ўвесь свет.

— Бом-бом, бом-бом! — гудуць званы.

Прайшлі ў маўчанні некалькі крокаў, і Міхаська прачытаў: «Іотка». Доўгі спіс імён, а насупраць кожнага — колькі было год. Уся сям'я! І дзяўчынка Рэня, і хлопчык Казімір.

Стаяць чорныя каміны і студні, апаленыя яблыні, знявечаныя прысады. Яны помняць той дзень, калі фашысты спалілі вёску разам з людзьмі.

Не змаўкаюць званы. Яны нагадваюць людзям пра жахі, якія перажыла наша Беларусь.

Доўга хадзілі па святой зямлі Хатыні вучні, настаўніца і Васіль. А людзі ўсё прыезджалі і прыезджалі ў аўтобусах, на машынах.

Пара было вяртацца дахаты. Настаўніца сабрала ўсіх вучняў, кожны сеў на сваё месца, а Васіля не было. Нарэшце прыйшоў і ён.

— Спазніўся трохі, прабачце. Здымкі рабіў. У нашай часці музей баявой славы ёсць. Там іх вывесім, каб усе салдаты бачылі.

У грузавіку Міхаська зноў сядзеў побач з Васілём. Яму нешта хацелася сказаць, ды ўсё не адважваўся. Нарэшце набраўся смеласці.

— Дзядзька Васіль, у вашым музеі баявой славы толькі здымкі ці яшчэ што ёсць?.. Вось жменька зямлі адтуль... Вазьміце яе разам з хустачкай, няхай будзе ў вашым музеі і зямля з Хатыні.

Васіль узяў і падзякаваў хлопчыку.

Каласок на шчасце

Рыгорка ўжо не спаў, калі зарыпелі дзверы пуні. Прыслухаўся. Пад нечымі нагамі патрэсквала саломы. Рыгорка па кроках пазнаў дзядулю.

Хлопчык узняў галаву, зірнуў з вышак уніз.

— Не спіш? — спытаў дзядуля.

Рыгорка і сам не ведаў, ад чаго прачнуўся. Ці то ад ранішняй прахалоды, ці то ад рокату трактара за ракой.

Добра спаць на сене! Яно мяккае, шапаткое, прыемна пахне. Кожны раз, калі Рыгорка прыедзе на летнія канікулы ў вёску, ён кажа дзеду: «Буду спаць на сене». Дзядуля згаджаецца. А бабуля спачатку пытала: «Не баішся адзін?» І тады дзядуля заступаўся за яго: «Няўжо ты, старая, думаеш, што наш унук малы яшчэ?..»

Дзед адкінуў падваротню, потым сказаў уголос:

— Ну, ідзі, ідзі, Вяргіня.

Карова паслухмяна выйшла з пуні, і дзед зачыніў дзверы.

— Спі, унучак, яшчэ рана. А я карову праганю на пашу.

Крокі аддаліліся, пасля зусім сціхлі.

«Трэба было спытаць: дазволіць сёлета дзед хадзіць на працу ў поле ці не?»

З гэтай думкай Рыгорка зноў заснуў.

...На брыгадны двор дзед з унукам крочылі па сцежцы за агародамі. Тут яны і сустрэліся з брыгадзірам дзядзькам Іванам. Рыгорка ведаў яго. Брыгадзір часта заходзіў вечарамі да дзядулі.

— Куды ідзеш, Якаў? — першы распачаў размову дзядзька Іван і падаў руку. Спачатку дзядулю, потым унуку.

— Дарога адна — на брыгадны двор,— усміхнуўся ў вусы дзед.— Бачыш, працаўніка вяду.— І ён кіўнуў на Рыгорку.— У калгасе хоча папрацаваць да верасня.

— Добра, знойдзеца і яму работа,— сказаў брыгадзір.— Вось сёння разам з дзедам пойдзеце сціртаваць салому.

На першым часе яму памог дзядуля. Ён і каня вывеў са стойла, і вупраж падабраў.

— Сіротка...— кіўнуў дзядуля на каня.— Спакойны ён, не палахлівы і цягавіты...

Сціртаваць салому ў поле выехала шмат калгаснікаў. Яны падзяліліся на групы яшчэ на брыгадным двары.

Рыгоркавага дзеда многія запрашалі да сябе: «Лявонавіч, хадзем да нас — кіраваць будзеш...» Толькі пазней хлопчык зразумеў, чаму ўсе просяць дзядулю. За сваё жыццё ён навучыўся сціртаваць салому, як ніхто іншы. Люба глянуць на стагі, якія вершыць дзядуля.

Вось і цяпер ён крычыць зверху:

— Пачакайце, хлопцы, пачакайце! Ужо няма куды ўкладваць.

Пакуль дзядуля завершвае стог, усе пераходзяць на другі загон. Толькі два мужчыны застаюцца

ўнізе. Потым яны перакідваюць вяроўку цераз стог, трымаюць яе за канцы, і дзядуля спускаецца на зямлю.

Рыгорка падцягвае адну капу саломы за другой. Стараецца, аж спацеў. Бывае, выслізне капа з-пад круглай жэрдкі, і Рыгорка разам з ёю, стараючыся не выпусціць лейцы, спаўзае з саломы на ржэўнік. Заварочвае Сіротку, зноў падчэплівае капу і цягне да стога.

— Твой унук, Якаў, як вясковы хлопец,— чуе Рыгорка словы дзядзькі Івана.— Першую капу падчапіў удала — і пайшла справа...

Стаміўся за дзень Рыгорка. Але не вытрымаў і пабег на спартыўную пляцоўку. Там кожны вечар разгараліся футбольныя баталіі.

...Скончылася Рыгоркава лета. Некалькі дзён засталася да школы. Хлопчык сабраўся ў горад. Цяжка, вядома, было расставацца з вясковымі хлапчукамі, з якімі за лета паспеў пасябраваць.

Дзядуля з бабуляй праводзілі ўнука да аўтобуснага прыпынку.

— Ты вось што, унучак...— ціха кажа дзядуля, запаволіўшы хаду,— пішы нам пісьмы...

Рыгорка ківае: добра.

Аўтобус яшчэ не прыйшоў. На прыпынку тоўпяцца людзі. Раптам падкаціў грузавік. З кабіны вылез дзядзька Іван.

— Ад'язджаеш, памагаты? — падышоў брыгадзёр да Рыгоркі. Рыгорка адно ўсміхнуўся. За яго адказаў дзядуля:

— Пара ў школу.

Брыгадзёр, нібы даросламу, паклаў хлопчыку на плячо руку:

— Ты, Рыгорка, малайчына. Памог у гарачы час.

Дзядзька Іван памаўчаў, дастаў запісную кніжку, выняў з яе каласок і падаў Рыгорку:

— Самы большы выбраў. Вазьмі на шчасце. Глянеш у горадзе — і ўспомніцца поле, дзе ты працаваў летам...

Добры дзень

У мінулую нядзелю нам здрава пашанцавала. Сустрэў нас на вуліцы загадчык жывёлагадоўчай фермы дзядзька Панас і кажа:

— Прыходзьце, хлопцы, да мяне на ферму, казляня паглядзіце...

— Казляня? — здзівіліся мы.— Якое?

— Самае сапраўднае,— адказаў загадчык.

Мы, вядома, здзівіліся. Дзіва што!

«Толькі адкуль яно там узялося? — сумняваліся мы.— Дзікае, ці што? А можа, дзядзька Панас жартуе?»

Ферма — побач з вёскай, у канцы нашай вуліцы. Прыходзім — і да дзядзькі Панаса.

— А, гэта вы,— кажа ён з-за стала.— Праходзьце, праходзьце. Я вось тут зараз разбяруся з паперкамі, тады і пойдзем.

Мы селі на ўслончык.

— Цікава, адкуль на ферме казляня? — пытае Міша.— У нашай жа вёсцы коз няма.

Дзядзька Панас памаўчаў, потым усміхнуўся:

—Калі вы такія ўжо дапытлівыя, то прыйдзецца сказаць. Да нашага статку ў лесе казляня прыбілася. Чыё яно? Вось гэтага не ведаю. Напэўна, з Зімніцы. Там, Кажуць, адна бабулька казу трымае.

Тым часам прыйшоў на вадапой статак. Следам за дзядзькам Панасам мы падышлі да возера.

Глядзім — сапраўды, казляня! Ходзіць сабе воддаль ад кароў, бэкае ды ад аваднёў адмахваецца.

— Яно ручное,— кажа нам дзядзька Панас.— Ідзіце, пагуляйце з ім.

Казляня паглядзела на нас, наставіла вушы, узняло хвост.

«Ну,— думаю,— паганяе зараз».

Мы не падыходзім блізка. Стаім на месцы. І тут казляня проста на нас пайшло.

— Не бойцеся! — крычыць з берага дзядзька Панас.— Ідзіце насустрач.

Ах, што будзе, тое і будзе! Пайшоў я насустрач казляняці. За мной і астатнія рушылі. Параўняўся я з казлянём, працягнуў руку, паглядзіў. Пасмялелі і сябрукі, абступілі казляня. Данік таксама паглядзіў казляня.

Мы доўга забаўляліся з казлянём. Нават і мянушку далі яму — Заблудзіўка.

— А што, калі схадзіць у Зімніцу, распытаць, можа, і знойдзецца гаспадыня? — прапанаваў Міша.

— Ага! Правільна! — узрадаваліся мы.— Абавязкова трэба схадзіць у вёску.

Вырашылі пайсці адразу пасля абеду. І кошыкі з сабою ўзялі. Мо грыбы дзе ў лесе трапяцца.

Пакуль датэпалі да Зімніцы, стаміліся трохі. Прыйшлі ў вёску і думаем: дзе ж нам тую бабульку шукаць?

— Язык да Кіева давядзе,— успомніў прымаўку Міша і спытаў у дзеда, які браў у калодзежы ваду.

— Гэта бабкі Апанасіхі казляня. Ужо другі дзень шукае яго, ла лесе ходзіць. А хата яе самая крайняя ў тым канцы,— паказаў дзед.

Калі мы прыйшлі да бабулінай хаты, дык убачылі, што на дзвярах вісіць замок.

«Шукае,— парашылі мы.— А куды ж нам казляня падзець?»

Узялі і прывязалі яго да клямкі.

«Вось зарадуецца бабуля!» — падумалі мы.

Дадому ішлі праз лес: збіралі грыбы. Калі скончыўся лес і пачалося поле нашага калгаса, селі адпачыць.

Добра дзень прайшоў. І з казлянём назабаўляліся, і бабулі ў бядзе памаглі, і бацькоў парадуюм. У кошыках да краёў грыбы — адны баравічкі ды падбярэзавікі...

Памочніца

Калі Ала прыбегла са школы, маці якраз наводзіла ў пакоях парадак. Сёння — субота, і ў гэты дзень у доме заўсёды, як кажа тата, генеральная ўборка.

Ала пахвалілася маме, што прынесла выдатную адзнаку, і сказала:

—Лісточкі кветак я памыю, а потым вазоны вадзічкай палью...

Даглядаць кветкі — любімы занятак дзяўчынкі. А ў пакоі мноства кветак. І ўсе прыгожыя-прыгожыя.

—Мама, што яшчэ мне рабіць? — спытала Ала, калі паліла кветкі.

У пакоі пасвятлела, стала больш утульна. Гэта таму, што кветкі нібы ажылі, расправілі лісточкі.

—Што яшчэ рабіць? — перапытала маці.— Пратры шкло ў вокнах. Справішся?

Ала ўзялася за работу. Старалася. І выходзіла ў яе, як у сапраўднай гаспадыні. Шыбы адно папісквалі: піш-у, піш-у...

Потым дзяўчынка адышла ад акна падалей, каб паглядзець, ці ёсць на шкле яшчэ плямкі. Зірнула — і здзівілася...

Пытае ў маці:

—А дзе шкло? Я ж толькі яго працірала...

Маці ўсміхнулася і абняла Алу.

—Памочніца ты мая залатая! Шкло нікуды не падзелася. На сваім месцы яно. Гэта ты дужа добра справілася са сваёй работай. Плямак няма — вось і шкла не відаць...

Хітры Данік

Данік глянуў на ключку, якую толькі што абвязаў дротам, і пачаў апранацца.

—Куды ты збіраешся? — нахмурылася маці.— Зноў на возера? А хто за цябе ўрокі вучыць будзе?

—Я хутка вярнуся,— паабяцаў Данік.— Хіба сёння ў хакей доўга пагуляеш! Вада на лёдзе стаіць...

І, на хаду нацягваючы вушанку і рукавічкі, хлопчык выбег на двор. Да возера рукой падаць — з паўкіламетра, не болей. На пляцоўцы ўжо ішла напружаная барацьба. Хто выйграе? Ну вядома ж, тая каманда, дзе Лёнька Верхавод. У яго слабая тэхніка, але затое ён дужы. Той, хто палезе Лёньку наперарэз, абавязкова прасунецца метраў колькі па лёдзе. І паспрабуй скажы хоць слова! Ого! Ён цябе тут жа на «скамейку аштрафаваных» пасадзіць. Уласна кажучы, ніякай скамейкі няма. Аштрафаваны дзве хвіліны не гуляе — і ўсё. А каму гэта цікава?

Лёнька пад'ехаў да Даніка і сказаў:

— Слабакам памажы...

Данік толькі гэтага і чакаў. Бо ў той, слабай, камандзе гуляў яго лепшы сябар — аднакласнік Алёша Пекур.

І вось гульня зноў пачалася.

— Ш-шух-ш-шух-ш-шух! — зашарпала перад Данікавай клюшкай шайба. Усё бліжэй вароты праціўніка.

Абаронцы хацелі перашкодзіць Даніку зрабіць удар, ды ён абыграў іх так хутка, што яны нават не ўгледзелі, як шайба ўляцела ў вароты.

— Малайчына! — пад'ехаў да Даніка Алёша.— Давай абыграем Лёнькаву каманду. Га?

Пачало змяркацца. Данік успомніў словы маці: «А хто за цябе ўрокі вучыць будзе?» — і сказаў Алёшу:

— Я пайшоў, больш не магу. За ўрокі яшчэ не браўся. Ты забыўся? Кантрольная ж заўтра!

— Кантрольная — апошні ўрок, падрыхтуешся на перапынках. А зараз трэба зраўняць лік.

І яны кінуліся ў атаку. І Пайбу падхапіў Алёша і адразу адпасаваў яе Даніку. Той без падрыхтоўкі зрабіў кідок па варотах. Шайба праляцела побач са штангай. Другі раз шайбе перагарадзіў дарогу варатар. І толькі за трэцім разам яна ўляцела ў вароты.

Хоць і позна пайшоў дадому Данік, аднак выйграць іх камандзе так і не ўдалося.

— Мы яшчэ заўтра згуляем,— сказаў на развітанне Лёньку Верхаводу Данік.— Паглядзім, хто выйграе.

Назаўтра раніцай Данік сабраў падручнікі, сшыткі і выбег на двор. На вуліцы было холадна. Ноччу ўдарыў мароз.

Ля веснічак Даніка чакаў Алёша.

— Падрыхтаваўся да кантрольнай? — спытаў Данік сябра.

Алёша моўчкі кіўнуў.

«А мне што рабіць?» — падумаў Данік.

Да школы — два кіламетры. І ўвесь час, пакуль хлопцы шыбавалі па снезе, Данік шукаў выйсце — як выкруціцца ад кантрольнай. І знайшоў. Калі да школы заставалася некалькі крокаў.

— Вось што я прыдумаў, — тузануў Данік за рукаў Алёшу, які ішоў наперадзе. — Скажу, што шчаку абмарозіў. Сёння, па дарозе. І Валянціна Андрэеўна адпусціць дадому. Паглядзі, чырвоная шчака?

— Ну і холад сёння, — сказаў Алёша, паглядзеўшы на сябра. — Толькі абмарожаная шчака не чырвоная бывае, а жаўтаватая трошкі.

— Што ж рабіць? — задумаўся Данік і раптам узрадаваўся: — У цябе ёсць жоўты аловак?

— Ёсць, — адказаў Алёша і адкрыў партфель.

Усё было зроблена як след, і хлопцы пабеглі ў школу.

Празвінеў званок, і ў клас увайшла Валянціна Андрэеўна. Не паспела настаўніца сесці за стол, як Алёша падняў руку.

— Што ты хочаш, Пекур?

— Валянціна Андрэеўна, Данік шчаку адмарозіў.

Настаўніца загадала дзяжурнаму прынесці з умывальніка ручнік. Яна ўзяла ручнік і падышла да Даніка.

— Трэба злёгка пацерці, а то яшчэ горш будзе.

Данік адхінуўся.

— Баліць... Моцна баліць...

Аднак Валянціна Андрэеўна не звярнула ўвагі на пярэчанне Даніка і пачала расціраць яму шчаку.

— Ой, баліць, баліць! — залямантаваў хлопчык.

Валянціна Андрэеўна на момант адвяла руку ад шчакі і тут убачыла, што на ручніку засталіся

жоўтыя плямкі. Настаўніца здзівілася, а потым на яе вуснах з'явілася ўсмішка.

– Дык раскажы нам, Данік, што з табой здарылася?

Валянціна Андрэеўна паказала класу белы ручнік з жоўтымі плямкамі.

З М Е С Т

Пісьмо

Ластаўкі над казармай

Салдацкае слова

Зямля Хатыні

Каласок на шчасце

Добры дзень

Памочніца

Хітры Данік

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год